

Sut i apelio yn erbyn penderfyniad a wnaed gan yr Adran Gwaith a Phensiynau

1. Ynghylch yr arweiniad hwn

Bwriad yr arweiniad hwn yw eich helpu os ydych yn dymuno apelio yn erbyn penderfyniad a wnaed gan yr Adran Gwaith a Phensiynau (DWP).

Mae 'apêl' yn golygu gwneud cais i Wasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd Ei Mawrhydi (GLLTEM) am benderfyniad annibynnol ar p'un a oedd penderfyniad a wnaed gan DWP yn gywir ai peidio. Gall eich apêl gael ei hystyried gan dribiwnlys sy'n rhan o'r system llysoedd a thribiwnlysoedd sy'n gwneud penderfyniadau ynghylch hawliau pobl. Mae'r tribiwnlys yn delio ag anghydfodau ynghylch budd-daliadau nawdd cymdeithasol. Yn y mwyafrif o achosion, mae'n gwneud penderfyniad annibynnol ynghylch apeliadau drwy gynnal gwrandawriad.

Ynghylch penderfyniadau'r DWP

Mae'r wybodaeth a geir yn yr arweiniad hwn yn berthnasol i apeliadau yn erbyn penderfyniadau a wnaed gan y DWP ynghylch y mwyafrif o fudd-daliadau nawdd cymdeithasol. Fodd bynnag, nid yw'n berthnasol i apeliadau Cynhaliaeth Plant nac apeliadau yn erbyn Adennill lawndal, costau'r GIG, mesothelioma neu niwed gan frechlyn. Os ydych yn dymuno apelio yn erbyn penderfyniad a wnaed ynghylch un o'r mathau hyn o fudd-daliadau, mae arnoch angen defnyddio ffurflen SSCS2, SSCS3, SSCS4, SSCS6 neu SSCS7, yn ôl eu trefn.

Gallwch ddarganfod pa ffurflen y mae arnoch angen ei defnyddio yn: www.gov.uk/apelio-penderfyniad-budd-dal.

Yn y mwyafrif o achosion, cyn y gallwch apelio i'r tribiwnlys, bydd rhaid ichi ofyn i'r penderfyniad am eich budd-dal gael ei ailystyried. Gelwir hyn yn 'gorfodi i ailystyried'.

Mewn rhai achosion, nid oes angen ichi ofyn i'r penderfyniad gael ei ailystyried.

Bydd y llythyr a gewch gan y DWP ynghylch penderfyniad eich budd-dal yn dweud os yw hyn yn berthnasol i chi. Bydd yr wybodaeth hon yn y rhan o'ch llythyr 'Os ydych yn anghytuno â phenderfyniad'.

Os nad oes gennych hysbysiad gorfodi i ailystyried, bydd arnoch angen esbonio pam yn y blwch a ddarperir ar y ffurflen SSCS1 (yn Adran 2).

2. Beth i'w ystyried

A gaf i apelio?

Cewch apelio os oes gennych hawl i apelio dan y gyfraith yn unig. Nid oes gennych hawl i apelio yn erbyn pob penderfyniad sy'n ymwneud â budd-daliadau nawdd cymdeithasol. Pan fyddwch yn cael llythyr swyddogol yn rhoi penderfyniad, mae'n rhaid iddo ddweud a oes gennych hawl i apelio yn erbyn y penderfyniad ai peidio. Mae hwn yn ofyniad cyfreithiol a roddir ar y DWP.

Fel canllaw cyffredinol, mae gennych hawl i apelio yn erbyn penderfyniadau ynghylch a ydych yn gymwys i gael budd-dal, ac os felly, faint. Nid oes gennych hawl i apelio yn erbyn penderfyniadau sy'n ymwneud â materion gweinyddol, megis sut neu pa bryd byddwch yn cael eich talu.

Dylai eich llythyr nodi'n glir p'un a oes gennych hawl i apelio ai peidio. Fodd bynnag, os yw'r llythyr penderfyniad yn dweud nad oes gennych hawl i apelio, ond eich bod chi'n credu bod y DWP wedi gwneud camgymeriad ac y dylai fod gennych hawl i apelio, gallwch anfon eich apêl i GLLTEM a chael dyfarniad cyfreithiol ynghylch a oes hawl cyfreithiol i wrando eich achos ai peidio. Efallai yr hoffech drafod y mater hwn gyda'r DWP yn gyntaf. Os ydych yn gwneud hyn, mae'n rhaid i chi nodi'n glir yn sail eich apêl eich bod yn credu bod gennych hawl i apelio a pham fod gennych yr hawl honno. Bydd hyn yn galluogi GLLTEM i adnabod y pwynt rydych yn anghytuno yn ei gylch a chymryd y camau angenrheidiol. Os yw'r tribiwnlys yn dyfarnu bod gennych hawl i apelio, gall yr apêl barhau. Ar y llaw arall, os yw'r tribiwnlys yn dyfarnu nad oes gennych hawl i apelio yn erbyn y penderfyniad hwnnw (hynny yw, bod eich apêl 'allan o awdurdodaeth'), bydd eich apêl yn dod i ben. Mae'r mathau hyn o achosion yn anghyffredin, a byddai'n well i chi gael cyngor gan rywun sydd â dealltwriaeth neu brofiad i wneud yn siŵr eich bod yn gywir.

A ddylwn i apelio?

Mae'r arweiniad hwn yn ymwneud â sut i apelio. Ni all ddweud wrthy ch a oes gennych achos da ai peidio. Bydd staff GLLTEM yn hapus i helpu ag ymholiadau dros y ffôn neu e-bost ynghylch eich apêl wrth iddi fynd drwy'r broses, ond ni allant roi eu barn ynghylch y tebygolrwydd y byddwch yn ennill neu'n colli, neu a ddylech gymryd cam penodol ai peidio. Rhywbeth i chi ei benderfynu yw hynny.

Efallai y bydd modd i chi gael cyngor ynghylch a oes gennych achos da ai peidio gan

Ganolfan Cyngor ar Bopeth, gwasanaeth hawliau lles, canolfan gynghori, canolfan y gyfraith, cyfreithiwr neu undeb llafur. Efallai y bydd rhai ohonynt yn fodlon eich helpu i baratoi eich achos a dod i'r gwrandawriad tribiwnlys gyda chi. Cewch wybodaeth am ffynonellau cymorth o:

- Yellow Pages;
- Gwasanaethau gwybodaeth y Cyngor lleol;

Mae rhai pobl sy'n gwneud apêl yn dewis cael cyngor a chymorth proffesiynol i wneud hynny.

Os ydych yn penderfynu gofyn am gyngor, cofiwch wneud hynny cyn gynted â phosib – pan fyddwch yn ystyried apelio. Peidiwch â'i adael nes bydd yr apêl wedi cychwyn.

Os bydd oedi cyn ichi gael cyngor, (ni fydd canolfannau cynghori prysur yn gallu trefnu apwyntiad ar eich cyfer ar unwaith), byddwch yn ymwybodol o'r terfyn amser ar gyfer apelio (gweler yr adran 'A yw'ch apêl o fewn amser?'). Os yw'r terfyn amser bron â dod i ben, ni ddylech oedi cyn gwneud apêl tra rydych yn cael cyngor.

Wrth benderfynu a ddylech apelio ai peidio, mae hefyd angen ichi wybod beth all ac na all y tribiwnlys ei wneud ar eich cyfer.

Nid oes gan dribiwnlysoedd bwerau diderfyn. Gallant ond wneud yr hyn y mae'r gyfraith yn rhoi'r pŵer iddynt wneud. Felly, mae ganddynt y pŵer i benderfynu p'un a oes gennych hawl gyfreithiol i gael budd-daliadau nawdd cymdeithasol. Gallant hefyd benderfynu os gellir adennill budd-dal a dalwyd i chi mewn camgymeriad. Yn lle'r penderfyniad rydych yn apelio yn ei erbyn, gallant roi'r penderfyniad y maent yn tybio oedd y penderfyniad cywir i'w wneud ar y pryd. Cofiwch y gall y tribiwnlys hefyd gadarnhau'r penderfyniad a wnaethpwyd gan y DWP neu weithiau gall wneud penderfyniad a allai olygu eich bod mewn gwaeth sefyllfa nag yr oeddech.

Ni all y Tribiwnlys:

- Newid y gyfraith. Rhaid i'r tribiwnlys weithredu'r gyfraith fel y mae, hyd yn oed os yw hynny'n arwain at ganlyniad sy'n annheg yn eich barn chi; na
- Delio â chwynion gweinyddol, ynghylch pethau megis oedi neu ddiffyg cwrteisi. Os ydych yn credu eich bod wedi cael gwasanaeth gwael gan y DWP, dylech godi'r mater gyda'u gwasanaethau cwsmeriaid.

3. Gwneud eich apêl

Y Gyfraith

Mae'r gyfraith yn cynnwys rheolau penodol ynghylch apeliadau, a gall GLLTEM ond dderbyn eich apêl os yw'n bodloni'r meini prawf cyfreithiol hyn. Rhaid i'ch apêl:

- Fod yn ysgrifenedig;
- Bod wedi'i hysgrifennu yn Gymraeg neu'n Saesneg;
- Gyda'r rhan fwyaf o achosion, cynnwys copi o'r Hysbysiad Gorfodi i Ailystyried os ydych yn anfon eich apêl drwy'r post (neu hysbysiadau os oes mwy nag un);
- Rhoi rhesymau dros yr apêl; a,
- Fod wedi'i llofnodi gennych chi, oni bai fod y DWP neu lys wedi penodi rhywun arall i weithredu ar eich rhan.

Os ydych yn gwneud eich apêl ar-lein, nid oes angen ichi gynnwys copi o'ch Hysbysiad Gorfodi i Ailystyried. Yn hytrach, dylech ddweud wrthym beth yw dyddiad eich llythyr Hysbysiad Gorfodi i Ailystyried (Adran 2 ffurflen SSCS1). Neu, os nad oes gennych Hysbysiad Gorfodi i Ailystyried, dylech ddweud wrthym pam. Os nad yw eich apêl yn bodloni pob un o'r meini prawf hyn, efallai y bydd rhaid i GLLTEM ei hanfon yn ôl atoch ac efallai na fydd yn gallu ystyried eich apêl o gwbl oni bai eich bod yn darparu'r manylion hyn.

Oherwydd y gofyniad cyfreithiol i gynnwys gwybodaeth benodol, mae GLLTEM yn argymhell yn gryf eich bod yn defnyddio ffurflen apêl i wneud eich apêl. Mae'r ffurflen yn eich helpu i gasglu'r wybodaeth iawn cam wrth gam ac mae'n cynnwys rhestr wirio fer i'ch atgoffa beth sydd arnoch angen ei wneud. Ceir manylion am sut i gael y ffurflen dros y dudalen, ac ar wefan justice.gov.uk.

Mae'r ffurflen hefyd yn gofyn cwestiynau ichi ynghylch pa fath o wrandawriad yr hoffech, dyddiadau yr hoffech i ni eu hosgoi ac a oes gennych unrhyw anghenion arbennig.

Os yw'n well gennych, cewch wneud eich apêl drwy ysgrifennu llythyr yn unig, ond drwy wneud hynny efallai y byddwch yn gadael allan rhywfaint o'r wybodaeth sy'n ofynnol dan y gyfraith. Hefyd, efallai y bydd rhaid i GLLTEM ysgrifennu atoch ar wahân i ofyn am eich gofynion o ran y gwrandawriad a'r dyddiadau rydych ar gael, a byddai hyn yn achosi oedi yn y broses.

Os ydych eisiau gwneud apêl drwy ysgrifennu eich llythyr eich hun, defnyddiwch y ffurflen apêl fel canllaw a rhwch bopeth y mae'r ffurflen apêl yn gofyn amdano yn eich llythyr chi.

Terfynau amser

Ar gyfer apeliadau nawdd cymdeithasol, mae gennych un mis calendr i apelio, yn cychwyn o'r dyddiad rydych yn cael eich Hysbysiad Gorfodi i Ailystyried. Neu, os yw eich hysbysiad o benderfyniad ynghylch budd-dal yn dweud nad oes arnoch angen Hysbysiad Gorfodi i Ailystyried, cyn pen mis o gael eich penderfyniad budd-dal gan DWP. Ni ystyrir eich apêl fel un wedi'i chyflwyno, hyd nes y mae'n cyrraedd GLITEM. Er enghraifft, os anfonwyd y llythyr penderfyniad atoch ar 15 Mawrth, rhaid i'ch apêl gyrraedd GLITEM erbyn 15 Ebrill fan bellaf.

Os byddwch yn anfon eich apêl y tu allan i'r terfyn amser, rhaid ichi roi eich rhesymau pam fod yr apêl yn hwyr. Os na fyddwch yn rhoi rhesymau, efallai y bydd eich apêl yn cael ei dychwelyd i chi. Mae adran arbennig ar y ffurflen apêl lle gallwch roi rhesymau dros anfon yr apêl yn hwyr.

Cofiwch, os yw'r terfyn amser ar fin dod i ben efallai y bydd eich apêl yn hwyr erbyn iddi gyrraedd GLITEM, hyd yn oed os nad yw'n hwyr ar y diwrnod yr ydych yn ei phostio.

Os na fydd y DWP yn gwrthwynebu'r rhesymau dros anfon yr apêl yn hwyr, yn gyffredinol bydd yr apêl yn mynd rhagddi fel petai wedi cyrraedd mewn pryd. Byddwn yn ysgrifennu atoch os bydd y DWP yn gwrthwynebu'r ffaith fod eich apêl yn hwyr.

Y ffurflen apêl

Os oes gennych fynediad at gyfleusterau digidol, gallwch gyflwyno eich apêl ar-lein. <https://www.gov.uk/appeal-benefit-decision/submit-appeal>

Bydd y broses ar-lein cam wrth gam yn eich tywys trwy bob cam o lenwi'r ffurflen ac yn rhoi gwybod ichi os byddwch yn gwneud camgymeriad neu'n anghofio cynnwys darn o wybodaeth bwysig. Ar ben hynny, cyn belled eich bod yn gwybod ar ba ddyddiad gafodd eich penderfyniad ei wneud, ni fydd angen ichi ddarparu copi o'ch hysbysiad gorfodi i ailystyried. Bydd eich apêl yn dod i law GLITEM o fewn eiliadau, a byddant yn anfon copi electronig ohono i'r DWP ar yr un diwrnod, fel y gallant ailedrych ar eich penderfyniad cyn gynted â phosib. Byddwch yn arbed arian o ran costau postio a byddwch yn cael neges e-bost yn cadarnhau bod eich apêl wedi ein cyrraedd. Byddwch hefyd yn gallu cofrestru i gael gwasanaethau ychwanegol a fydd yn eich galluogi i olrhain y cynnydd gyda'ch apêl, cael diweddariadau trwy negeseuon testun neu e-bost a hyd yn oed uwchlwytho tystiolaeth neu ddatganiadau a fydd yn cefnogi'ch achos.

Os nad oes gennych fynediad at gyfleusterau digidol, mae GLITEM yn argymhell yn gryf eich bod yn defnyddio ffurflen apêl i wneud eich apêl. Bydd y ffurflen yn eich helpu i gofnodi'r math o wybodaeth sydd ei hangen drwy broses cam wrth gam, syml.

Mae mathau gwahanol o ffurflenni apelio yn ddibynnol ar y math o benderfyniad budd-dal yr ydych yn apelio yn ei erbyn. Ar gyfer y mwyafrif o benderfyniadau budd-dal, dylech ddefnyddio ffurflen SSCS1.

Gallwch ddod o hyd i'r ffurflen yn: www.gov.uk/apelio-penderfyniad-budd-dal.

Hefyd, mae'n bosib bod gan asiantaethau cynghori annibynnol gopïau o'r ffurflen.

Os oes arnoch angen cyngor ar lenwi'r ffurflen, gallwch ffonio GLLTEM ar

0300 123 1142 neu anfon e-bost i contactsscs@justice.gov.uk os ydych yn byw yng Nghymru neu Loegr, neu ffonio 0141 354 8400 neu anfon e-bost i SSCSA-Glasgow@justice.gov.uk os ydych yn byw yn Yr Alban. Gall siaradwyr Cymraeg ffonio 0300 303 5170

Yn yr adran nesaf ceir cyfarwyddiadau ar sut i lenwi ffurflen SSCS1.

4. Llenwi ffurflen SSCS1

Gallwch wneud eich apêl ar-lein, neu lawrlwytho copi o'r ffurflen. Nid oes angen i bawb lenwi pob rhan o'r ffurflen. Mae gan bobl sy'n gwneud apeliadau wahanol amgylchiadau, felly efallai mai dim ond rhai rhannau o'r ffurflen y bydd angen ichi eu llenwi. Fodd bynnag, mae'n rhaid i bawb lenwi Adrannau 1, 2, 5, 6 a 9.

Os ydych yn lawrlwytho'r ffurflen, dylech ddefnyddio inc du i'w llenwi. Mae hyn oherwydd bod rhaid i GLLTEM sganio neu lungopïo'r ffurflen ac anfon copi digidol i DWP. Nid yw inc lliw nad yw'n ddu, hyd yn oed inc glas, yn dangos yn dda mewn sganiau a llungopïau. Dylech hefyd lenwi'r ffurflen gan ddefnyddio PRIFLYTHRENNAU fel bod yr holl fanylion pwysig yn glir, oni bai fod yr adran ar y ffurflen yn dweud wrthy ch am wneud fel arall.

Adran 1 Eich manylion

Mae'r adran hon yn ymwneud â chi. Pan rydym yn cyfeirio atoch 'Chi' rydym yn golygu'r unigolyn sy'n gwneud yr apêl. Yma mae angen i chi ddweud wrthym pwy ydych chi a lle'r ydych yn byw fel y gallwn ysgrifennu atoch, ac fel y gall DWP eich adnabod pan fyddwn yn gofyn iddynt egluro pam daethant i'w penderfyniad yn eich achos chi.

Yn yr adran hon bydd angen ichi:

- Roi eich teitl, enw(au) cyntaf a chyfenw;
- Rhoi eich dyddiad geni;
- Rhoi eich Rhif Yswiriant Gwladol;
- Rhoi eich cyfeiriad;
- Rhoi eich rhif ffôn yn ystod y dydd; a,
- Rhoi eich rhif ffôn symudol (os ydych yn berchen ar un).

Pan ddywedwn 'teitl', rydym yn golygu 'Mr', 'Mrs' neu 'Miss' ac ati.

Bydd eich rhif ffôn yn ddefnyddiol i ni os bydd angen inni gysylltu â chi ar fyr rybudd, er enghraifft os bydd dyddiad gwrandawriad ar gael ynghynt na'r disgwyl neu os yw'n haws esbonio rhywbeth i chi dros y ffôn yn hytrach nag yn ysgrifenedig.

Bydd eich cyfeiriad e-bost yn ddefnyddiol hefyd, oherwydd gallwch gael dolen i olrhain eich apêl a gallwch reoli eich apêl ar-lein. Ac os byddwch yn ticio'r blwch neges testun, gallwch gael yr wybodaeth ddiweddaraf am eich apêl ar ffurf negeseuon testun.

Adran 2 Ynghylch y penderfyniad yr ydych yn apelio yn ei erbyn

Mae Adran 2 yn ymwneud â'r penderfyniad yr ydych yn apelio yn ei erbyn. Bydd o gymorth os bydd gennych gopi o'ch llythyr penderfyniad, yr 'Hysbysiad Gorfodi i Ailystyried' wrth law pan fyddwch yn llenwi'r rhan hon o'r ffurflen. Os byddwch yn anfon eich apêl drwy'r post, yn y rhan fwyaf o achosion, mae'n rhaid ichi gynnwys copi o'r Hysbysiad Gorfodi i Ailystyried gyda'r apêl. Mae'r adran hon yn eich helpu i wneud yn siŵr eich bod yn gwneud hynny. Os nad oes gennych Hysbysiad Gorfodi i Ailystyried, dylech ddweud wrthym pam yn y gwagle yn yr adran hon.

Yn yr adran hon mae angen ichi:

- Roi tic yn un o'r pedwar blwch i ddangos p'un a ydych yn apelio yn erbyn penderfyniad ynghylch PIP, ESA, neu UC; neu yn erbyn penderfyniad ynghylch budd-dal arall (dylech nodi pa un);
- Rhoi dyddiad eich llythyr Hysbysiad Gorfodi i Ailystyried (dylech gynnwys copi ohono os ydych yn anfon eich apêl drwy'r post, neu os nad oes gennych gopi, eglurwch pam);
- Rhoi rhesymau os yw eich apêl yn hwyr.

Adran 3 Ynglŷn â phlentyn neu unigolyn arall rydych yn apelio drostynt

Mae'r adran hon yn ymwneud â'r unigolyn rydych yn apelio ar ei ran. Nid oes angen i chi lenwi'r adran hon oni bai eich bod yn apelio ar ran rhywun rydych yn gofalu am ei faterion. Gallai fod yn blentyn yr ydych yn rhiant iddo/i, neu gallai fod yn oedolyn na all reoli ei fudd-daliadau ei hun.

Os yw'r unigolyn yn oedolyn, mae'n rhaid eich bod wedi cael eich penodi'n ffurfiol i weithredu ar ei ran gan y DWP, neu gan lys, oherwydd cyflwr yr unigolyn. .

Os ydych ond yn cynorthwyo'r unigolyn gyda'i apêl ar sail cytundeb anffurfiol, byddwch yn gweithredu fel cynrychiolydd a bydd angen ichi lenwi Adran 4 yn lle'r adran hon. Dylid defnyddio Adran 3 i gofnodi manylion unigolyn y mae gennych gyfrifoldeb cyfreithiol drosto/i yn unig.

Yn yr adran hon bydd angen ichi:

- Roi teitl, enw cyntaf a chyfenw'r unigolyn yr ydych yn apelio ar ei ran;
- Rhoi eu dyddiad geni;
- Rhoi eu Rhif Yswiriant Gwladol; a,
- Rhoi eu cyfeiriad.

Cofiwch fod yr adran hon ar gyfer unigolyn y mae gennych gyfrifoldeb cyfreithiol drosto/i yn unig. Ni ddylech lenwi'r adran hon os ydych yn gweithredu fel cynrychiolydd yr unigolyn.

Adran 4 Ynglŷn â'ch cynrychiolydd (os oes gennych un)

Mae'r adran hon yn ymwneud â'ch cynrychiolydd, os oes gennych un. Nid oes gan bawb gynrychiolydd, ac os nad oes gennych chi un, gallwch anwybyddu'r adran hon a mynd i Adran 5.

Mae gennych hawl i gael cynrychiolydd o'ch dewis chi, ond rhaid i chi drefnu hyn eich hun. Nid oes rhaid i'ch cynrychiolydd fod â chymhwyster cyfreithiol. Gall ef neu hi fod yn ffrind neu'n berthynas. Ond cadwch mewn cof y bydd eich cynrychiolydd yn cael gweld tystiolaeth sy'n berthnasol i'r apêl, megis adroddiadau meddygol a fyddwch efallai yn ystyried yn gyfrinachol. Wrth ddewis cynrychiolydd, dylech gofio beth yw swyddogaeth cynrychiolydd mewn tribiwnlys.

Dylai bod cynrychiolydd da yn gallu:

- Eich cynghori ynghylch y math o dystiolaeth fydd yn helpu eich achos;
- Cael gafaél ar y dystiolaeth honno ichi neu eich helpu i gael gafaél arni;
- Cysylltu â'r DWP i weld a ellir setlo'r achos heb fynd i wrandawriad tribiwnlys;
- Ymchwilio i'r gyfraith;
- Paratoi datganiad ysgrifenedig i'r tribiwnlys yn crynhoi eich achos;
- Eich cynghori ar faterion cysylltiedig, gan gynnwys budd-daliadau eraill; a,
- Delio â goblygiadau penderfyniad y tribiwnlys, boed yn ffafriol neu fel arall.

Dim ond gan gynrychiolydd hyfforddedig o asiantaeth ag enw da yr ydych yn debygol o

gael cefnogaeth o'r fath. Mae'n bosib y gallai cynrychiolydd gwael ddifetha eich siawns o lwyddo. Bydd y mwyafrif o bobl sydd â chynrychiolydd yn cael eu cynrychioli gan sefydliad proffesiynol megis canolfan gynghori neu wasanaeth hawliau lles.

Yn yr adran hon o'r ffurflen bydd angen ichi:

- Roi enw a chyfeiriad y sefydliad neu'r unigolyn sy'n eich cynrychioli;
- Rhoi rhif ffôn (dewisol) y sefydliad neu'r unigolyn (byddant yn cael negeseuon testun am eich apêl os byddwch yn rhoi rhif ffôn symudol);
- Rhoi enw'r unigolyn yn y sefydliad sy'n eich cynrychioli (os ydych yn gwybod);
- Rhoi eu cyfeiriad e-bost (dewisol - byddant yn cael negeseuon e-bost am eich apêl a dolen fel y gallant ddilyn trywydd eich apêl); a
- Ticiwch y blwch os yw'r cynrychiolydd yn fodlon cael negeseuon testun.

Byddwn yn cysylltu â'ch cynrychiolydd ynghylch eich apêl ac yn rhoi gwybod iddynt am bethau fel dyddiadau gwrandawiadau, a byddwn yn gofyn i'r DWP anfon copi o'r papurau sy'n ymwneud â'ch apêl at eich cynrychiolydd yn ogystal ag atoch chi.

Os ydych yn dymuno cael cynrychiolydd ond nid ydych wedi llwyddo i gysylltu ag asiantaeth gynghori hyd yma, gallwch barhau i gyflwyno eich apêl a dweud wrthym pan fyddwch wedi cael cynrychiolydd yn nes ymlaen. Fodd bynnag, mae'n rhaid ichi wneud hyn yn ysgrifenedig. Mae hyn oherwydd bod arnom angen caniatâd ysgrifenedig gennych i gymryd cyfarwyddiadau gan rywun sy'n gweithredu ar eich rhan. Gan amlaf, bydd eich cynrychiolydd yn trefnu hyn ar eich cyfer.

Cofiwch, hyd yn oed os oes gennych gynrychiolydd, mae bron yn sicr y bydd y tribiwnlys eisiau siarad yn uniongyrchol â chi yn y gwrandawriad, gan ofyn cwestiynau ichi a gwrando ar eich atebion. Mae hyn oherwydd y bydd gennych yr wybodaeth a phrofiad uniongyrchol o'r pethau y bydd y tribiwnlys eisiau clywed amdanynt fwyaf. Dim ond fersiwn ail-law y gallai eich cynrychiolydd ei roi.

Adran 5 Ynglŷn â'ch apêl

Mae'r adran hon yn ymwneud â'r rhesymau dros eich apêl, neu 'seiliau' eich apêl. Yn yr adran 'Y rhesymau dros eich apêl' dylech ysgrifennu'r rhesymau pam rydych yn credu bod y penderfyniad yn anghywir. Nid oes angen ichi ddefnyddio PRIFLYTHRENNAU i lenwi'r adran hon.

Nid oes rhaid i'ch rhesymau fod yn hir neu wedi eu hysgrifennu mewn iaith gyfreithiol, ond mae angen ichi ddweud mwy na dim ond, 'Rwy'n anghytuno'. Dylech esbonio mewn ffordd

syml pam rydych yn credu bod y penderfyniad rydych yn apelio yn ei erbyn yn anghywir. Efallai y byddai'n ddefnyddiol ichi ddarllen eich Hysbysiad Gorfodi i Ailystyried neu eich llythyr penderfyniad ac ysgrifennu beth rydych yn anghytuno ag o, a pham. Bydd eich rhesymau yn cael eu hystyried gan Dribiwnlys annibynnol sydd ar wahân i'r DWP. Efallai y byddai'n ddefnyddiol ichi hefyd ddweud beth rydych chi'n meddwl dylai'r penderfyniad cywir fod.

Y mwyaf penodol ydych ynghylch y pwyntiau sy'n destun dadl, yr hawsaf y bydd hi i'r tribiwnlys ddeall beth yw eich cwyn a chanolbwyntio ar hyn cyn y gwrandawriad. Mae croeso ichi atodi tystiolaeth yr ydych yn teimlo y gallai gefnogi eich apêl, ond ni ddylech oedi cyn apelio tra rydych yn dod o hyd i'r dystiolaeth.

Os oes arnoch angen mwy o le i ysgrifennu eich rhesymau, gallwch atodi darn o bapur ar wahân.

Adran 6 Ynglŷn â'ch gwrandawriad apêl

Mae'r adran hon yn ymwneud â sut yr hoffech i'r tribiwnlys wneud penderfyniad ynghylch eich apêl.

Fel arfer, bydd GLITEM yn trefnu gwrandawriad ar gyfer eich apêl dros y ffôn, drwy gyswllt fideo neu wyneb yn wyneb a bydd disgwyl i chi neu eich cynrychiolydd gymryd rhan. Mae GLITEM yn galw hyn yn 'wrandawriad LLAFFAR'.

Mewn gwrandawriad llafar byddwch chi, a'ch cynrychiolydd os oes gennych un, yn cael cyfle i siarad â phanel y tribiwnlys, cyflwyno eich achos ac ateb unrhyw gwestiynau sydd ganddynt. Mae gan y DWP hefyd yr hawl i gymryd rhan mewn gwrandawriad llafar a chyflwyno eu hachos. Gall y tribiwnlys gyfarwyddo pa fath o wrandawriad a gynhelir.

Y dewis arall yn hytrach na gwrandawriad llafar yw bod y tribiwnlys yn dod i benderfyniad ynghylch eich achos heb wrandawriad. Ni fyddwch chi na'r DWP yn cymryd rhan, a bydd y Tribiwnlys yn dod i benderfyniad ar sail yr hyn sydd yn y papurau. Bydd y tribiwnlys yn ystyried eich llythyr apêl, unrhyw dystiolaeth ategol yr ydych wedi'i darparu ac ymateb y DWP i'ch apêl. Mae GLITEM yn cyfeirio at hyn fel cael 'gwrandawriad PAPUR', er, a bod yn fanwl gywir, nid gwrandawriad ydyw. Cynhelir gwrandawriad ar sail y papurau os bydd pob parti yn cytuno i hynny a bod neb wedi gofyn am wrandawriad llafar.

Bydd y DWP hefyd yn cael cyfle i ddweud pa fath o wrandawriad y byddent yn ei ffafrio.

Cynhelir gwrandawriad llafar dan yr amgylchiadau isod yn unig::

- Os ydych chi'n gofyn am wrandawriad llafar; neu
- Os yw'r DWP yn gofyn am wrandawriad llafar; neu
- Os yw'r tribiwnlys ei hun yn penderfynu y byddai gwrandawriad llafar yn fwy priodol na phenderfynu ynghylch yr achos ar sail y papurau.

Os byddwch yn newid eich meddwl a'ch bod eisiau newid o gael penderfyniad ynghylch eich achos ar sail y papurau i wrandawriad llafar, neu'r ffordd arall, rhowch wybod i GLITEM cyn gynted â phosib. Os nad ydych wedi cael dyddiad gwrandawriad, gallwch wneud hyn dros y ffôn. Os ydych wedi cael dyddiad gwrandawriad, fodd bynnag, bydd angen ichi wneud hyn yn ysgrifenedig. Mae'n rhy hwyr i newid ar ôl i'r tribiwnlys wneud ei benderfyniad ynghylch eich apêl.

Un peth y mae'n debygol y byddwch eisiau gwybod pan fyddwch yn penderfynu a ydych eisiau gwrandawriad ai peidio yw ble byddai gwrandawriad eich apêl yn cael ei gynnal. Mae GLITEM yn cynnal gwrandawriadau apêl mewn rhwydwaith o dros 100 o leoliadau ledled Cymru, Lloegr a'r Alban. Mae lleoliad tribiwnlys yn y mwyafrif o ddinasoedd a threfi. Bydd GLITEM yn ceisio trefnu gwrandawriad yn y lleoliad sydd agosaf atoch chi. Ysgrifennwch atom os yw'r lleoliad rydym yn ei gynnig ichi yn anghyfleus. Mae rhestr o'r holl leoliadau ar gael ar ein gwefan: www.gov.uk

Gallwch hefyd ofyn i wrandawriad gael ei gynnal dros y ffôn neu drwy gyswllt fideo drwy roi tic yn y blwch perthnasol. Os ydych eisiau cymryd rhan mewn gwrandawriad dros y ffôn, byddwch angen rhywle tawel a phreifat i siarad, a byddwn angen eich rhif ffôn. Os ydych eisiau cymryd rhan mewn gwrandawriad trwy gyswllt fideo, byddwch angen mynediad i gyfrifiadur neu ddyfais symudol gyda chysylltiad da â'r rhyngrwyd. Byddwch hefyd angen rhywle tawel a phreifat i siarad, a byddwn angen eich cyfeiriad e-bost. Os ydych eisiau cymryd rhan mewn gwrandawriad wyneb yn wyneb, bydd angen ichi deithio i'r gwrandawriad. Bydd eich cais yn mynd gerbron Barnwr Tribiwnlys i'w benderfynu.

Mae gan bron bob un o'n lleoliadau tribiwnlys fynediad i bobl ag anableddau. Rydym yn deall y gall anableddau fod yn gorfforol ac yn feddyliol. Os ydych eisiau cadarnhad y bydd y lleoliad y byddwch yn ei ddefnyddio yn addas ar gyfer eich anghenion unigol chi, bydd cyfle ichi nodi eich gofynion yn Adran 7 o'r ffurflen apêl.

Ar ôl i chi benderfynu pa fath o wrandawriad rydych eisiau, ticiwch y blwch i nodi eich dewis ar y ffurflen. Mae dau ddewis:

- 'Rwyf eisiau cymryd rhan yn y gwrandawriad'; neu
- 'Nid wyf eisiau cymryd rhan yn y gwrandawriad'.

Ticiwch un o'r blychau i wneud eich dewis.

Os ydych wedi ticio'r blwch i ddweud eich bod eisiau cymryd rhan mewn gwrandawriad, dylech fynd ymlaen i Adran 6a, lle mae opsiynau i chi gymryd rhan yn y gwrandawriad dros y ffôn, drwy gyswllt fideo neu wyneb yn wyneb. Os ydych wedi ticio'r blwch i ddweud nad ydych eisiau cymryd rhan mewn gwrandawriad, gallwch fynd yn syth i Adran 9.

Adran 7 Cymorth yn eich gwrandawriad

Mae'r adran hon yn ymwneud â'ch anghenion a'ch gofynion ar gyfer gwrandawriad llafar. Os nad ydych eisiau gwrandawriad llafar, dylech anwybyddu'r adran hon. Os oes arnoch angen ysgrifennu yn unrhyw un o'r blychau yn yr adran hon, nid oes rhaid ichi ddefnyddio PRIFLYTHRENNAU.

Dywedwch wrthym yma os oes angen cyfieithydd neu ddehonglydd arnoch i'ch helpu yn y gwrandawriad.

Fel y llysoedd, mae tribiwnlysoedd yn mynnu defnyddio cyfieithwyr a dehonglwyr annibynnol, proffesiynol. Nid yw dibynnu ar ffrind neu berthynas yn dderbyniol. Gall eich cyfieithydd fod yn rhywun sy'n cyfieithu ar lafar o'r Saesneg i iaith arall, neu yng Nghymru o Gymraeg i Saesneg, neu gall fod yn ddehonglydd iaith arwyddion sy'n cyfieithu iaith lafar i iaith Arwyddion Prydain. Os ydych yn ticio 'Oes' yn yr adran hon, mae'n rhaid ichi hefyd gofnodi pa iaith a thafodiaith sydd eu hangen.

Pan fydd GLLTEM yn trefnu eich gwrandawriad, byddwn yn sicrhau y darperir cyfieithydd/dehonglydd sy'n cwrdd â'ch anghenion.

Mae angen inni wneud yn siŵr fod eich gwrandawriad yn cael ei gynnal mewn lleoliad sy'n addas i chi ac y gallwch gael mynediad iddo'n rhwydd. Dywedwch wrthym yn yr adran hon am unrhyw anghenion arbennig sydd gennych, neu unrhyw addasiadau rhesymol yr hoffech i ni wneud, i'ch galluogi chi fynychu gwrandawriad. Gall hyn fod yn rhywbeth fel dolen glyw neu ofynion arbennig oherwydd anabledd neu broblem symudedd. Rydym yn deall y gall hyn fod ar gyfer amrywiaeth o anabledau corfforol a meddyliol.

Adran 8 Pa bryd yr ydych ar gael ar gyfer gwrandawriad

Os ydych eisiau cymryd rhan yn y gwrandawriad, dylech ddefnyddio'r adran hon i nodi unrhyw ddyddiadau pan na fyddwch ar gael ar gyfer gwrandawriad.

Yn yr adran hon mae angen ichi roi tic yn un o'r ddau flwch, i ddangos:

- Os gallwch fod ar gael pa bryd bynnag y bydd y gwrandawriad yn cael ei drefnu; neu
- A oes ddyddiadau yn y tri i wyth mis nesaf pan na fyddwch ar gael i gymryd rhan mewn gwrandawriad.

Fel arfer byddwn yn rhoi o leiaf 14 diwrnod o rybudd o wrandawriad. Fodd bynnag, os byddwch yn dweud wrthym y gallwch fod yn rhydd pa bryd bynnag y cynhelir y gwrandawriad, byddwn yn cymryd hyn fel caniatâd i roi llai na 14 diwrnod o rybudd i chi os bydd dyddiad gwrandawriad ar gael yn gynharach nag yr oeddem yn disgwyl. Yna gallwch fynd yn syth i Adran 9.

Os oes dyddiadau pan na fyddwch ar gael, dylech ddweud wrthym beth yw'r dyddiadau hynny.

Efallai bod dyddiad rheolaidd pan nad ydych ar gael: er enghraifft, pob dydd lau oherwydd rhesymau domestig neu ymrwymadau eraill. Neu efallai eich bod yn ymwybodol o ddyddiadau penodol pan na fyddwch ar gael, er enghraifft oherwydd apwyntiadau ysbyty neu wyliau yr ydych wedi'i drefnu'n barod. Dylech ystyried ar ba ddyddiadau na fyddwch ar gael am y 3 i 8 mis nesaf. Cofiwch, gallwch ddweud wrth GLITEM am unrhyw newid i'r dyddiadau hyn drwy ein ffonio, anfon neges e-bost neu ysgrifennu atom.

Adran 9 Llofnodi a phostio

Mae'r adran hon yn ymwneud â'ch llofnod. Mae'n ofyniad cyfreithiol i'ch apêl gael ei llofnodi. Ysgrifennwch eich enw mewn priflythrennau yn y blwch priodol, yna llofnodwch eich enw yn y blwch o dan eich enw a chofnodwch y dyddiad pan wnaethoch lofnodi'r ffurflen yn y blwch priodol. Os na fyddwch yn llofnodi eich ffurflen apêl, efallai y bydd rhaid i GLITEM ddychwelyd yr apêl atoch i chi ei llofnodi. Os ydych wedi enwi cynrychiolydd yn Adran 4, bydd llofnodi'r ffurflen apêl hefyd yn rhoi eich caniatâd i GLITEM ohebu â nhw a thrafod eich apêl gyda nhw petai angen i ni wneud hynny.

Y camau nesaf

Ble i anfon eich apêl

Mae'r adran hon yn dweud wrthyich ble i anfon eich apêl.

Os ydych yn anfon eich apêl drwy'r post ac rydych yn byw yng Nghymru neu Loegr, dylech ei hanfon i'r cyfeiriad hwn:

Apeliadau Budd-daliadau GLITEM

Blwch Post 12626

Harlow

CM20 9QF

Bydd arnoch angen darparu eich amlen eich hun â chyfeiriad a stamp arni i wneud hyn.

Os ydych yn anfon eich apêl drwy'r post ac rydych yn byw yn yr Alban, dylech ei hanfon i'r cyfeiriad canlynol:

GLITEM, Canolfan Apeliadau Nawdd Cymdeithasol a Chynnal Plant

Blwch Post 13150

Harlow

CM20 9TT

Gwirio'r ffurflen apêl

Mae yna nodyn atgoffa ar ddiwedd y ffurflen apêl i'ch hatgoffa bod angen ichi gynnwys copi o'r llythyr hysbysiad Gorfodi i Ailystyried os ydych yn anfon eich apêl drwy'r post. Hoffwn eich atgoffa hefyd y gallwch gael diweddariadau am eich apêl ar ffurf negeseuon e-bost a thestun a gallwch hefyd olrhain eich apêl ar-lein os ydych wedi rhoi eich cyfeiriad e-bost a'ch rhif ffôn symudol yn Adran 1 y ffurflen.

6. Ar ôl ichi anfon eich apêl

A fydd fy apêl yn cael ei derbyn?

Ar ôl ichi anfon eich apêl, bydd GLITEM yn ei gwirio i wneud yn siŵr ei bod yn cydymffurfio â'r holl ofynion cyfreithiol er mwyn iddi gael ei derbyn fel apêl ddilys.

Os oes unrhyw broblemau gyda'ch apêl, bydd GLITEM yn ei dychwelyd atoch gyda llythyr yn esbonio beth yw'r broblem a beth y gallwch ei wneud i ddatrys y broblem. Os bydd hyn yn digwydd, dylech ddilyn y cyngor a roddir yn y llythyr. Os na wnewch hynny, efallai y bydd GLITEM yn 'dileu' eich apêl, neu'n dod â'ch apêl i ben, oherwydd nad ydych wedi darparu'r wybodaeth y gofynnwyd amdani.

Mewn rhai amgylchiadau, gall GLITEM ganiatáu i'ch apêl gael ei derbyn, hyd yn oed os nad yw'n bodloni pob un o'r gofynion. Gelwir y broses hon yn 'hepgor' gofyniad, sy'n golygu y gall GLITEM, mewn rhai amgylchiadau, ganiatáu i'r apêl fynd rhagddi drwy hepgor rhai o'r gofynion technegol sydd fel arfer yn orfodol. Mae'r amgylchiadau lle gellir gwneud hyn yn amrywio'n sylweddol, felly, cyn belled â phosib, dylech ddarparu'r holl wybodaeth sydd ei hangen yn hytrach na dibynnu ar ddisgwyliad y bydd GLITEM yn caniatáu hepgoriad.

Os gellir derbyn eich apêl fel un ddilys, bydd GLITEM yn anfon llythyr cydnabod atoch. Yn dibynnu a ydych eisoes wedi darparu manylion eich gofynion ar gyfer y gwrandawriad (er enghraifft, ar y ffurflen apêl), efallai y bydd GLITEM hefyd yn anfon ffurflen ymholiad atoch i holi beth yw'r rhain. Os ydych wedi gwneud apêl ar y ffurflen a'ch bod wedi ateb pob un o'r cwestiynau, ni ddylai bod angen gwneud hyn.

Bydd GLITEM hefyd yn anfon copi o'ch apêl i DWP ac yn gofyn iddynt ddarparu 'ymateb' i'ch apêl. Adroddiad ynghylch eich apêl gan y DWP yw'r ymateb ac mae'n esbonio sut y daethant i'w penderfyniad. Mae terfyn amser o 28 diwrnod ar gyfer darparu ymateb. Mae gan y DWP hefyd yr hawl i ofyn am fwy o amser ac, os bydd hynny'n digwydd, bydd barnwr yn ystyried a yw eu cais yn un dilys ai peidio. Byddwn yn ysgrifennu atoch os bydd hyn yn digwydd.

Ar ôl i'ch apêl ein cyrraedd, byddwn yn cysylltu â chi naill ai drwy anfon neges e-bost atoch (os ydych wedi rhoi eich cyfeiriad e-bost i ni) neu lythyr, a byddwn yn cynnwys manylion ynghylch sut y gallwch gyflwyno rhagor o dystiolaeth i'r Tribiwnlys.

7. Beth fydd yr Adran Gwaith a Phensiynau yn gwneud gyda fy apêl?

Ystyried yr apêl

Bydd y DWP yn ailedrych ar eu penderfyniad ar ôl ystyried yr wybodaeth rydych wedi'i rhoi yn eich apêl ac unrhyw dystiolaeth newydd neu ychwanegol rydych wedi'i darparu. Mae gan y DWP yr opsiwn, ar unrhyw adeg hyd at y gwrandawriad tribiwnlys, i newid y penderfyniad rydych yn apelio yn ei erbyn os ydynt yn credu bod rhesymau dros wneud hynny. Os byddant yn penderfynu adolygu'r penderfyniad o'ch plaid chi, bydd y DWP yn rhoi gwybod i GLITEM am hyn a bydd eich apêl yn colli grym yn awtomatig (hynny yw, bydd yn dod i ben). Byddwn yn ysgrifennu atoch os bydd hyn yn digwydd. Bydd gennych hawl i apelio yn erbyn penderfyniad newydd y DWP hefyd os ydych yn dymuno ei herio. Os yw'r DWP yn bwriadu gwneud hyn, byddant yn cysylltu â chi yn gyntaf i holi a ydych yn fodlon â'r penderfyniad newydd ac ni fyddant yn bwrw ymlaen oni bai eich bod yn cytuno.

Gwrthwynebu'r apêl

Mae gan y DWP hefyd yr hawl i wrthwynebu eich apêl os ydynt o'r farn fod gwall yn eich apêl am ryw reswm. Yn gyffredinol, bydd hyn oherwydd eu bod yn credu bod GLITEM o bosib heb sylwi ar rywbeth ac wedi derbyn apêl sy'n annilys ym marn y DWP. Gall y DWP wrthwynebu apêl am nifer o resymau, ond y prif resymau yw:

- Oherwydd ei bod yn erbyn penderfyniad sydd heb yr hawl i apelio;
- Oherwydd ei bod yn hwyr a bod y rhesymau dros gyflwyno'r apêl yn hwyr yn afresymol;
- Oherwydd nad yw'n cynnwys digon o wybodaeth i ganfod y penderfyniad neu roi sail yr apêl;
- Oherwydd nad oes siawns rhesymol y bydd yn llwyddiannus.

Os bydd y DWP yn gwrthwynebu eich apêl byddant yn ysgrifennu at GLITEM. Efallai y byddwn ni wedyn yn anfon copi o'u gwrthwynebiad atoch ac efallai y byddwn yn eich gwahodd i wneud sylwadau arno cyn ei gyfeirio at Farnwr. Bydd y Barnwr yn adolygu eich achos ac yn penderfynu a yw dadleuon y DWP yn rhai dilys ai peidio.

Os bydd eich apêl yn mynd yn ei blaen heb wrthwynebiad, bydd y DWP yn anfon atoch chi a GLITEM gopi o'u 'hymateb' i'ch apêl. Bydd hwn yn cyrraedd fel bwndel o bapurau, a allai gynnwys hyd at 150 o dudalennau neu fwy, gan ddibynnu ar y math o fudd-dal a hanes yr hawliad. Peidiwch â gadael i faint y bwndel eich digalonni; byddwch eisoes yn gyfarwydd â llawer o'r cynnwys, megis copiâu o'ch ffurflen hawlio. Gall rhai ymatebion fod yn llawer byrrach oherwydd y materion dan sylw. Mae'r ymateb yn cynnwys:

- Y penderfyniad rydych yn apelio yn ei erbyn;

- Crynodeb o'r ffeithiau perthnasol;
- Y rhesymau dros y penderfyniad;
- Dyfyniadau o'r gyfraith berthnasol;
- Copi o'ch ffurflen neu lythyr apêl;
- Copiau o ddogfennau sy'n berthnasol i'r apêl (e.e. ffurflen hawlio, adroddiadau meddygol, llythyrau, cyfrifiadau budd-daliadau).

Bydd yr ymateb yn cyrraedd rhai wythnosau ar ôl ichi anfon eich apêl yn wreiddiol. Os ydych wedi rhoi enw cynrychiolydd ar eich ffurflen apêl, anfonir copi o'r ymateb at eich cynrychiolydd hefyd.

Pan fydd yr ymateb yn eich cyrraedd, dylech ei ddarllen neu ei drafod gyda'ch cynrychiolydd (os oes gennych un). Bydd eich cynrychiolydd yn edrych ar yr achos y mae'r DWP yn ei gyflwyno ac yn rhoi cyngor ichi o ran a oes gennych chi achos ai peidio. Os nad oes gennych gynrychiolydd, mae'n rhaid i chi ddarllen drwy'r papurau a dod i benderfyniad eich hun.

Os byddwch yn penderfynu peidio â pharhau â'ch apêl ('tynnu eich apêl yn ôl'), rhaid ichi roi gwybod i ni neu bydd GLITEM yn bwrw ymlaen ac yn rhoi eich achos gerbron tribiwnlys. Gallwch dynnu eich apêl yn ôl drwy ffonio neu ysgrifennu atom.

8. Ar ôl i'r Adran Gwaith a Phensiynau ymateb

Beth fydd yn digwydd nesaf?

Ar ôl i ymateb y DWP gyrraedd, bydd GLITEM yn dechrau gwneud trefniadau ar gyfer gwrandao eich apêl.

Os ydych wedi dewis cael penderfyniad ynghylch eich apêl ar sail y papurau, byddwn yn ysgrifennu atoch ar ôl ichi gael eich ymateb, i gadarnhau ein bod yn barod i drefnu gwrandawriad ar eich cyfer. Bydd y llythyr hefyd yn dweud, os oes gennych unrhyw dystiolaeth bellach i'w chyflwyno i gefnogi eich apêl, y dylech ei hanfon i GLITEM cyn pen 28 diwrnod neu roi gwybod i GLITEM os oes arnoch angen mwy o amser. Bydd y llythyr yn eich gwahodd i gysylltu â GLITEM os oes unrhyw newid i'r manylion yr ydych wedi'u cyflwyno'n flaenorol, megis eich dewis o wrandawriad. Er enghraifft, gallwch ofyn i wrandawriad gael ei gynnal dros y ffôn neu drwy gyswllt fideo, a rhoddir eich cais gerbron Barnwr Tribiwnlys i benderfynu.

Dylech wirio'r llythyr hwn i wneud yn siŵr ein bod wedi cofnodi'ch gofynion yn gywir. Os bydd unrhyw newid, rhaid ichi ddweud wrthym amdano. Gallwch wneud hynny dros y ffôn neu yn ysgrifenedig. Gallwch hefyd ddweud wrthym os nad ydych eisiau apelio dim mwy.

Os nad ydych eisiau apelio dim mwy, y cyfan sydd angen ei wneud yw rhoi gwybod i GLITEM eich bod yn dymuno tynnu'r apêl yn ôl. Dylech wneud hyn cyn gynted ag y byddwch wedi penderfynu tynnu'r apêl yn ôl neu bydd GLITEM yn parhau â'r trefniadau ar gyfer eich apêl. Gallwch wneud hyn drwy ffonio'r rhif sydd yn y llythyr.

Os yw unrhyw fanylion eraill wedi newid, megis eich dewis o'r math o wrandawriad, eich cyfeiriad neu unrhyw beth y credwch sy'n berthnasol i'ch apêl, gofynnwn yn garedig ichi ein ffonio fel y gallwn ddiweddarau ein cofnodion. Os bydd newid o ran pwy sy'n eich cynrychioli, rhaid ichi roi gwybod am hynny yn ysgrifenedig.

Os ydych wedi dewis cael gwrandawriad llafar, bydd GLITEM yn ysgrifennu atoch i gadarnhau'r manylion sydd gennym ar eich cyfer, felly os ydych wedi darllen ymateb y DWP a bod unrhyw beth wedi newid y dylem gael gwybod amdano, gadewch inni wybod cyn gynted â phosib. Gall hyn fod yn rhywbeth fel dyddiad pan nad ydych ar gael neu efallai eich bod wedi newid eich meddwl ac yr hoffech i'ch apêl gael ei phenderfynu ar sail y papurau yn hytrach na'ch bod chi'n dod i wrandawriad.

Unwaith eto, os ydych eisiau tynnu eich apêl yn ôl, mae'n rhaid ichi ddweud wrthym cyn gynted ag yr ydych wedi penderfynu gwneud hynny. Fel arall, bydd GLITEM yn parhau i wneud trefniadau ar gyfer eich apêl, megis neilltuo ystafelloedd ar gyfer eich gwrandawriad a dyrannu barnwyr i eistedd ar eich achos a threfnu i staff y tribiwnlys fod yn bresennol i gwrdd â chi pan fyddwch yn mynychu.

Rhoi eich achos gerbron y tribiwnlys

Os ydych wedi penderfynu cael penderfyniad ynghylch eich apêl ar sail y papurau, ni fydd GLITEM yn rhoi gwybod ichi ar ba ddyddiad y gwrandawrir eich achos. Mae hyn oherwydd na fyddwch yn dod i'r gwrandawriad a gall GLITEM geisio rhoi eich achos gerbron tribiwnlys ar fyr rybudd.

Os ydych wedi dewis cael gwrandawriad llafar, bydd GLITEM yn rhoi gwybod ichi am fanylion y gwrandawriad yn ysgrifenedig. Byddwn yn rhoi o leiaf 14 diwrnod o rybudd o ddyddiad y gwrandawriad i chi, oni bai eich bod wedi rhoi gwybod i ni y byddwch yn derbyn llai o rybudd na hyn. Bydd y llythyr sy'n rhoi gwybod ichi am y gwrandawriad yn dweud wrthy ch beth fydd amser a dyddiad eich gwrandawriad a chyfeiriad y ganolfan tribiwnlys. Bydd y llythyr hefyd yn cynnwys gwybodaeth ynghylch ad-dalu costau teithio a threuliau eraill yn ogystal â chyfarwyddiadau ar sut i gyrraedd y ganolfan wrandawriadau, gwybodaeth ynghylch cysylltiadau trafndiaeth, hygyrchedd a chyfleusterau yn y lleoliad.

Ar ôl trefnu dyddiad, byddwn yn gwneud ein gorau i osgoi canslo. Gobeithiwn, yn gyfnewid am hyn, y byddwch yn osgoi gofyn i gael gohirio'r gwrandawriad, heblaw mewn

amgylchiadau eithriadol, megis salwch neu brofedigaeth. Os na allwch fod yn bresennol, dylid cyflwyno unrhyw gais i gael gohirio'r gwrandawriad yn ysgrifenedig. Byddwn yn cyfeirio'r cais at Farnwr Tribiwnlys a fydd yn gwneud penderfyniad yn ei gylch. Mae gan y tribiwnlys y pŵer i wrando eich apêl yn eich absenoldeb. Oherwydd hyn mae'n bwysig nad ydych chi neu eich cynrychiolydd, os oes gennych un, yn cymryd yn ganiataol y bydd eich apêl yn cael ei gohirio, nes eich bod wedi cael cadarnhad gennym ni.

Os byddwch mewn sefyllfa lle na allwch roi llawer o rybudd nad ydych ar gael, ar ddiwrnod y gwrandawriad er enghraifft, ac ni allwch wneud cais ysgrifenedig am ohriad, dylech ffonio swyddfa'r tribiwnlys cyn gynted â phosib. Bydd GLITEM yn rhoi gwybod i'r tribiwnlys am eich amgylchiadau a bydd y tribiwnlys yn penderfynu a fydd yn gwneud penderfyniad ynghylch eich apêl yn eich absenoldeb ynteu'n gohirio'r apêl tan ddiwrnod arall pan fyddwch yn gallu bod yn bresennol.

9.Paratoi ar gyfer y gwrandawriad tribiwnlys

Tystiolaeth

Byddwch eisiau ystyried pa dystiolaeth y mae arnoch ei hangen i gefnogi eich achos, gan fod y mwyafrif o apeliadau'n cynnwys rhywfaint o ddadlau dros ffeithiau'r achos.

Bydd y DWP wedi nodi yn eu hymateb pa dystiolaeth y byddant yn dibynnu arni i gefnogi'r penderfyniad yr ydych wedi apelio yn ei erbyn. Mae'n anarferol i'r DWP gyflwyno unrhyw dystiolaeth newydd yn y gwrandawriad tribiwnlys.

Yn gyntaf oll, y math o dystiolaeth y gallech ei chyflwyno yw'r hyn y gallwch chi eich hun ddweud wrth y tribiwnlys. Weithiau mae'n hawdd anghofio bod yr hyn a ddywedwch wrth y tribiwnlys yn cael ei ystyried yn 'dystiolaeth'. Bydd y tribiwnlys yn ei drin fel dystiolaeth, gan roi'r pwysigrwydd priodol iddo a chofnodi'r prif bwyntiau yn ysgrifenedig.

Efallai y bydd pobl eraill hefyd yn gallu darparu dystiolaeth i'r tribiwnlys. Os ydych yn meddwl y byddai o gymorth, gallech fynd â thyst neu dystion gyda chi. Er enghraifft, os yw eich apêl yn ymwneud â'r anhawster sydd gennych wrth edrych ar ôl eich hun oherwydd eich bod yn anabl, efallai y byddwch yn dymuno dod â'ch prif ofalwr gyda chi i ddweud wrth y tribiwnlys ynglŷn â faint o gymorth sydd ei angen arnoch.

Os hoffech i rywun fynychu'r gwrandawriad fel tyst, dylech ofyn iddynt a sicrhau eu bod yn gwybod pryd a lle i fynychu. Nid yw rhywun sydd ddim yn fodlon bod yn dyst yn wirfoddol yn debygol o fod yn dyst da. Byddai o gymorth pe baech yn dweud wrth GLITEM os ydych yn bwriadu dod â thyst gyda chi. Os ydych eisiau i rywun o'r DWP fod yn dyst (er enghraifft, aelod o staff a gynhaliodd gyfweiliad â chi), dylech wneud cais ysgrifenedig i swyddfa berthnasol y DWP yn gofyn i'r unigolyn dan sylw fod yn bresennol fel tyst. Gallwch ysgrifennu at GLITEM os byddant yn gwrthod. Ond cofiwch nad oes gan y tribiwnlys bŵer cyfreithiol i orfodi rhywun i fod yn bresennol.

There is also evidence in the form of a document. Depending of course on the particular facts you want to prove, this might, for example, take the form of a print-out of an itemised telephone bill to show that you rang DWP on a particular day, or gas and electricity bills to show that you were living at a particular address, or a copy of accounts showing your earnings if you are self-employed.

Gall y dystiolaeth fod ar ffurf dogfen hefyd. Yn ddibynnol ar y ffeithiau penodol rydych eisiau eu profi, er enghraifft, gallai hyn fod ar ffurf bil ffôn manwl wedi'i argraffu i ddangos eich bod wedi ffonio'r DWP ar ddiwrnod penodol, neu filiau nwy ac ynni i ddangos eich bod wedi byw mewn cyfeiriad penodol, neu gopi o gyfrifon yn dangos eich enillion os ydych yn hunangyflogedig.

Os oes gennych ddogfennau yr ydych eisiau eu defnyddio i gefnogi eich apêl, anfonwch nhw (neu lungopiau ohonynt) atom mor fuan â phosib yn y broses apelio. Peidiwch ag aros nes byddwch yn y gwrandawriad tribiwnlys. Os byddwch yn cyflwyno dogfennau pwysig ar y funud olaf, gallai'r tribiwnlys benderfynu bod rhaid gohirio'r gwrandawriad, fel bod y tribiwnlys a'r DWP yn cael cyfle teg i ystyried y dystiolaeth hwyr yn llawn ac nad ydynt yn cael eu rhuthro. Byddwch yn gallu cyflwyno tystiolaeth bellach drwy ddefnyddio'r gwasanaeth 'Rheoli eich Apêl', neu drwy'r post.

Mae ychydig o eithriadau i'r rheol hon. Mewn achosion ble mae tystiolaeth feddygol bellach ar gael, sydd efallai yn niweidiol (er enghraifft, gallai ddatgelu prognosis a all achosi gofid nad ydych yn ymwybodol ohono ar hyn o bryd), efallai bydd y tribiwnlys, yn yr amgylchiadau eithriadol hynny, yn penderfynu peidio â datgelu'r wybodaeth honno. Nid yw hyn yn digwydd yn aml iawn.

Oherwydd bod apelïadau sy'n ymwneud ag anableddau yn ffurfio mwy na hanner yr apelïadau sy'n dod gerbron y tribiwnlys, mae'n werth sôn yn benodol am dystiolaeth feddygol.

Mae tystiolaeth feddygol yn aml yn ddefnyddiol iawn wrth benderfynu ynghylch apêl. Boed yn llythyr gan feddyg, yn adroddiad gan feddyg ymgynghorol (sydd efallai wedi'i baratoi mewn cysylltiad â hawliad yn dilyn damwain), copi o gofnodion meddygol neu adroddiad gan ymarferydd meddygol sy'n archwilio ac yn arbenigo mewn asesu anableddau, mae'n bwysig ei fod yn berthnasol ac yn amserol. Os byddwch yn anfon llythyr neu adroddiad, mae'n rhaid ichi anfon pob tudalen o'r llythyr neu'r adroddiad yr ydych eisiau i'r tribiwnlys ei ddarllen. Weithiau byddwn yn cael llythyrau gan bobl sy'n gwneud apêl sy'n gwahodd y tribiwnlys i ffonio neu ysgrifennu at eu meddyg i ofyn am wybodaeth. Ni allwch gymryd yn ganiataol y bydd y tribiwnlys yn gwneud hynny. Eich cyfrifoldeb chi, nid y tribiwnlys, yw paratoi eich achos. Mae'r tribiwnlys yn niwtral. Os ydych chi (neu eich cynrychiolydd) yn meddwl y byddai tystiolaeth feddygol yn cefnogi eich achos, dylech geisio cael gafael ar y dystiolaeth honno yn fuan yn ystod y broses apelio. Efallai yr hoffech gadw mewn cof fod gennych hawl, fel claf, i gael copi o'ch cofnodion meddygol gan eich meddyg.

Os byddwch yn cael tystiolaeth feddygol, anfonwch y dystiolaeth honno atom cyn gynted â phosib. Peidiwch ag aros tan ddyddiad eich gwrandawriad.

Ymchwilio i'r gyfraith

Bydd penderfyniad y tribiwnlys yn seiliedig ar gymhwyso'r gyfraith berthnasol i ffeithiau'r achos.

Yn aml iawn mae cyfraith nawdd cymdeithasol a chynnal plant yn gymhleth ac yn agored i gael ei dehongli'n wahanol. Gallwch ddod o hyd i ganllawiau ar ystyr y gyfraith a basiwyd gan y Senedd ym mhenderfyniadau Comisiynwyr Nawdd Cymdeithasol a Chynnal Plant (sydd bellach yn rhan o'r Uwch Dribiwnlys) a'r Llysoedd.

Gallwch ymchwilio i'r gyfraith:

- Mewn llyfrgelloedd cyhoeddus;
- Ar wefannau megis www.legislation.gov.uk neu Ddeddfau Seneddol a rheoliadau, a gov.uk ar gyfer penderfyniadau'r Tribiwnlys Uwch: www.gov.uk/administrative-appeals-tribunal-decisions;
- Mewn cyfeirlyfrau cyfreithiol (bydd y rhain gan gynrychiolwyr proffesiynol).

Efallai y gwelwch fod yr ymateb a gewch gan y DWP yn cynnwys cyfeiriadau at benderfyniadau penodol yr Uwch Dribiwnlys y mae'r DWP yn ystyried yn berthnasol i'r materion cyfreithiol yn eich apêl. Efallai y byddwch chi, neu eich cynrychiolydd, eisiau cyflwyno penderfyniadau eraill yr Uwch Dribiwnlys. Os byddwch, anfonwch y manylion atom mewn da bryd cyn y gwrandawriad.

Ni all GLLTEM ymchwilio i'r gyfraith ar eich rhan na darparu dyfyniadau ichi.

Paratoi eich ymateb eich hun

Os ydych o'r farn nad yw'r ymateb a gawsoch gan y DWP yn rhoi crynodeb cywir o'ch achos, efallai y byddwch yn dymuno paratoi eich ymateb eich hun, yn nodi'r ffeithiau fel yr ydych chi'n eu gweld a'r gyfraith fel yr ydych chi'n ei dehongli. Dylech anfon eich ymateb atom cyn y gwrandawriad. Byddwn yn anfon copi at y DWP.

Cofiwch, byddwn yn anfon yr holl bapurau sy'n ymwneud â'r apêl at aelodau'r tribiwnlys o leiaf 10 diwrnod cyn dyddiad y gwrandawriad. Mae hyn yn rhoi cyfle i'r tribiwnlys astudio'r papurau a chanfod unrhyw broblemau a all effeithio ar gynnal y gwrandawriad. O ganlyniad, mae llai o risg o orfod gohirio a bydd hyd y gwrandawriad yn lleihau. Felly, mae arnom angen ichi anfon atom eich tystiolaeth ysgrifenedig ac unrhyw argymhellion yr hoffech eu gwneud mewn da bryd cyn y gwrandawriad.

Cofiwch y byddwn yn anfon copi o unrhyw dystiolaeth a gawn gennych i'r DWP. Gorau po gyntaf y bydd y DWP yn cael eich dystiolaeth, er mwyn iddynt allu gweld cyn gynted â phosib a yw'n caniatáu iddynt newid y penderfyniad y maent wedi'i wneud ai peidio.

10. Cadw mewn cysylltiad

Pethau y mae angen inni wybod amdanynt os ydynt yn newid

Mae'n bwysig eich bod yn rhoi gwybod inni os bydd eich amgylchiadau'n newid o gwbl, fel y gallwn ddarparu'r math o wrandawriad yr ydych eisiau, ymateb i unrhyw anghenion arbennig sydd gennych a chyfathrebu â chi yn y cyfeiriad cywir. Mae GLLITEM a'r DWP yn sefydliadau annibynnol, felly os ydych wedi hysbysu'r DWP o gyfeiriad newydd, bydd rhaid i chi wneud yr un peth ar gyfer GLLITEM. Gallwch wneud hyn yn ysgrifenedig, drwy anfon neges e-bost, drwy'r gwasanaeth 'Rheoli eich Apêl' neu dros y ffôn.

Mae'n rhaid ichi ddweud wrthym:

- Os yw eich cyfeiriad cartref wedi newid;
- Os oes gennych gynrychiolydd newydd yn gweithredu ar eich rhan (neu fod eich cynrychiolydd wedi newid);
- Os ydych wedi newid eich meddwl ynghylch y math o wrandawriad rydych eisiau (llafar/papur);
- Os na allwch fod yn bresennol neu os ydych wedi penderfynu nad ydych am fod yn bresennol mewn gwrandawriad sydd wedi'i drefnu; neu
- Os nad ydych eisiau apelio mwyach – rydych eisiau 'tynnu eich apêl yn ôl'.

Os oes gennych gynrychiolydd newydd, mae'n rhaid ichi roi gwybod inni yn ysgrifenedig gan fod arnom angen eich caniatâd ysgrifenedig i gymryd cyfarwyddiadau gan rywun sy'n gweithredu ar eich rhan. Fel arfer, bydd eich cynrychiolydd yn trefnu hyn ar eich cyfer.

11. Mynychu'ch gwrandawriad

Y rhybudd o wrandawriad

Byddwch wedi cael hysbysiad ysgrifenedig o ddyddiad a lleoliad y gwrandawriad. Byddwch wedi cael amser hefyd. Mae tribiwnlysoedd yn gwrandao apeliadau rhwng 10am a 12:45pm a rhwng 2pm a 4:45pm o ddydd Llun i ddydd Gwener, ac ar benwythnosau mewn rhai lleoliadau. O dro i dro, gellir parhau tu hwnt i'r oriau hynny i gwblhau apêl sydd wedi cychwyn. Mewn sesiwn bore neu brynhawn, bydd gan y tribiwnlys fel arfer rhwng tair a phum apêl i'w gwrandao ar yr amserlen, yn dibynnu ar y math o achos dan sylw. Yr amser sydd ar eich rhybudd o wrandawriad yw'r amser y disgwylir y bydd eich gwrandawriad yn cael ei gynnal.

Teithio i'r gwrandawriad

Os oes arnoch angen help gyda chostau teithio, gall GLITEM ad-dalu costau teithio rhesymol ar gyfer trafndiaeth gyhoeddus neu gerbyd modur preifat. Gallwch wneud cais am hyn drwy lenwi ffurflen hawlio ar ôl eich gwrandawriad a bydd taliad yn cael ei wneud i'ch cyfrif banc. Mewn amgylchiadau eithriadol iawn, bydd GLITEM yn talu costau teithio cyn y gwrandawriad.

Bydd angen ichi gadw unrhyw dderbynebaw a thocynnau teithio i brofi eich bod wedi eu prynu a chynnwys y rhain gyda'ch hawliad. Os na allwch ddefnyddio trafndiaeth gyhoeddus, er enghraifft oherwydd anabledd, gall GLITEM awdurdodi taliad am ffi tacsï, ond dim ond os yw hyn wedi'i gytuno ymlaen llaw. Bydd eich rhybudd o wrandawriad yn esbonio'r rheolau ynghylch hawlio costau teithio.

Dylech gynllunio eich taith fel eich bod yn cyrraedd o leiaf 15 munud cyn dechrau'r gwrandawriad. Dylech fynd gyda chi ymateb y DWP a chopïau gwreiddiol o unrhyw ddogfennau yr ydych wedi eu hanfon atom fel tystiolaeth.

Er budd diogelwch y cyhoedd, fe gynhelir gwiriadau diogelwch yn ein lleoliadau, a byddwch yn cael eich chwilio fel rhan o hyn.

Os ydych yn debygol o fod yn hwyr ar gyfer eich gwrandawriad, cofiwch ein ffonio ac fe rown wybod i'r tribiwnlys.

Os ydych wedi penderfynu yn y pen draw i beidio â dod i'r gwrandawriad, dylech ein ffonio i roi gwybod inni. Mae gennych hawl i wneud hyn, ond mae o gymorth os ydym yn gwybod am hyn fel nad yw'r tribiwnlys yn aros amdanoch ar y diwrnod ac nad yw ein staff yn gwastraffu amser yn ceisio cysylltu â chi i weld a ydych yn hwyr am ryw reswm.

Yn y gwrandawriad

Pan fyddwch yn cyrraedd lleoliad y tribiwnlys, bydd Clerc y Tribiwnlys yn dod i gwrdd â chi. Mae Clerc y Tribiwnlys yn aelod o staff GLITEM sydd wedi'i benodi i sicrhau bod gwrandawriadau'n mynd rhagddynt mor rhwydd â phosib. Cyfrifoldeb y clerc yw esbonio'r broses ichi, ateb unrhyw gwestiynau sydd gennych, delio â hawliadau am gostau teithio neu gostau eraill a delio â'r tasgau gweinyddol sy'n gysylltiedig â'ch gwrandawriad. Mae'n rhaid i'r clerc gadw mewn cysylltiad â'r tribiwnlys hefyd, gan ddweud wrthynt pwy sydd wedi cyrraedd a chynorthwyo'r tribiwnlys gyda theipio'r hysbysiad o benderfyniad a delio ag unrhyw waith papur. Mae'r clerc hefyd yn cadw mewn cysylltiad â swyddfa'r tribiwnlys, gan ddelio â negeseuon funud olaf a geir dros y ffôn, megis negeseuon gan bobl sy'n rhedeg yn hwyr.

Bydd y tribiwnlys yn gwneud pob ymdrech i gychwyn eich gwrandawriad ar yr amser sydd ar eich rhybudd o wrandawriad, ond oherwydd nad yw'n bosib bob amser rhagweld pa mor hir fydd pob apêl yn para, efallai y bydd yr amser cychwyn ychydig yn hwyrach.

Pan fyddwch yn cyrraedd, bydd y clerch yn mynd â chi i ystafell aros ac yn rhoi syniad ichi o ba bryd y bydd eich gwrandawriad apêl yn cychwyn. Bydd y clerch yn delio ag unrhyw hawliad am gostau sydd gennych ac unrhyw ymholiadau funud olaf ynghylch trefniadau'r gwrandawriad. Mae croeso ichi ofyn i'ch clerch unrhyw gwestiynau ynghylch y gwrandawriad a'r broses. Ni all y clerch rhoi cyngor ichi ar eich apêl neu sut y dylech gyflwyno eich achos.

Bydd y clerch hefyd yn bresennol o dro i dro yn ystafell y tribiwnlys yn ystod y gwrandawriad rhag ofn y bydd angen cymorth gweinyddol ar y tribiwnlys. Nid yw'r clerch yn cymryd unrhyw ran ym mhroses benderfynu'r tribiwnlys.

Fel sy'n wir am y mwyafrif o adeiladau'r llywodraeth, bydd swyddog diogelwch hefyd yn bresennol ar y safle.

Gwrandawiadau o Bell

Mae GLLTEM yn cynyddu'r defnydd a wneir o'r ffôn, fideo a thechnolegau eraill i allu cynnal gymaint â phosib o wrandawiadau o bell. Gellir dod o hyd i arweiniad llawn ar sut i ymuno â gwrandawiadau dros y ffôn neu drwy gyswllt fideo ar Gov.uk

Y Barnwr fydd yn penderfynu a ddylid cynnal y gwrandawriad drwy gyswllt fideo neu dros y ffôn, a bydd yn caniatáu hynny os yw'n fodlon ei fod er lles cyfiawnder i bawb sy'n rhan o'r achos. Byddwn yn anfon rhybudd o wrandawriad atoch os bydd eich gwrandawriad yn cael ei gynnal drwy gyswllt fideo neu dros y ffôn. Bydd y rhybudd yn cynnwys yr holl wybodaeth fydd ei hangen arnoch i gymryd rhan yn y gwrandawriad a bydd yn cadarnhau dyddiad ac amser y gwrandawriad.

Os cynhelir eich gwrandawriad drwy gyswllt fideo, byddwn yn gofyn ichi am eich cyfeiriad e-bost i ni allu anfon gwahoddiad atoch i'r gwrandawriad fideo. Os ydyw gennym yn barod, efallai y bydd y rhybudd o wrandawriad yn cynnwys dolen we i ymuno â'r gwrandawriad. Os nad yw gennym, byddwn yn gofyn amdano yn y rhybudd o wrandawriad ac yn anfon neges e-bost ar wahân atoch gyda'r ddolen pan fyddwn wedi'i gael gennych. Gwiriwch eich ffolder 'spam' os nad ydych wedi'i gael.

Os cynhelir eich gwrandawriad dros y ffôn, byddwn yn eich ffonio amser y gwrandawriad. Efallai y byddwn yn defnyddio rhif ffôn anhysbys i'ch ffonio. Os ydych yn defnyddio gwasanaeth gwahardd galwadau, dylech ei droi i ffwrdd er mwyn i ni allu eich ffonio.

Defnyddiwch y manylion cyswllt yn eich rhybudd o wrandawriad i ddweud wrthym cyn gynted â phosib:

- beth yw'r manylion cyswllt yr hoffech inni eu defnyddio;
- os ydych eisiau rhywun gyda chi sydd ddim yn eich cynrychioli, er enghraifft, gweithiwr cefnogi;

- os ydych angen cyfieithydd neu gefnogaeth i allu ymuno â'r gwrandawriad, neu os oes rheswm pam na allwch ymuno; megis:
- dim mynediad at gyfrifiadur neu ddyfais symudol;
- dim mynediad neu fynediad cyfyngedig â'r rhyngwyd;
- anabledd sy'n golygu eich bod angen cymorth gyda'r gwrandawriad drwy gyswllt fideo;

Bydd y tribiwnlys yn ystyried eich cais ac yn gwneud popeth o fewn ei allu i sicrhau eich bod yn gallu cymryd rhan yn y gwrandawriad. Gallai hyn olygu y byddwch yn ymuno mewn ffordd wahanol. Os nad yw hyn yn bosibl, efallai y byddwn yn gohirio'r gwrandawriad.

Cyn eich gwrandawriad o bell

rhaid ichi:

- benderfynu lle byddwch yn eistedd ar gyfer y gwrandawriad, dylai fod yn lle distaw a phreifat;
- gadewch i unrhyw un arall sydd yno â chi wybod na ddylent ymyrryd â chi yn ystod y gwrandawriad;
- gwnewch yn siŵr bod batri eich dyfais yn llawn neu ei bod wedi'i phlwgio i mewn i gyflenwad trydan, fel na fyddwch yn colli cysylltiad yn ystod y gwrandawriad;
- dylech sicrhau bod unrhyw ddogfennau y byddwch eu hangen ar gyfer y gwrandawriad yn barod ymlaen llaw;
- trowch eich ffôn symudol i ffwrdd neu unrhyw beth arall a allai darfu arnoch;
- dylech fod yn barod o leiaf 15 munud cyn y gwrandawriad.

Os ydych yn cymryd rhan mewn gwrandawriad gyda chynrychiolydd, cytunwch cyn y gwrandawriad sut y byddwch yn cyfathrebu'n gyfrinachol.

Byddwn yn gofyn ichi dyngu llw neu gadarnhau pan fyddwch yn rhoi tystiolaeth. Mae llw yn addewid eich bod yn dweud y gwir. Os ydych eisiau tyngu'r llw hwn gan ddefnyddio llyfr sanctaidd neu ysgrythur, gwnewch yn siŵr ei fod gennych.

Os ydych yn ymuno drwy gyswllt fideo:

- gwiriwch fod y meddalwedd cywir ar eich dyfais a'ch bod yn gwybod sut i ymuno â'r gwrandawriad;
- profwch yr offer fel eich bod yn gwybod ei fod yn gweithio;
- gwisgwch yr un math o ddillad a phetaech yn dod i adeilad llys neu dribiwnlys;
- sicrhewch fod cefndir plaen tu ôl ichi;

- eisteddwch gyda'r golau o'ch blaen, fel nad oes cysgod ar eich wyneb;
- sicrhewch y gallwn weld eich wyneb a'ch ysgwyddau.

Yn ystod y gwrandawriad o bell

Bydd gwrandawriadau o bell yn dilyn yr un broses a phe baent yn cael eu cynnal mewn adeilad. Ar ddechrau'r gwrandawriad, bydd y Barnwr yn egluro beth fydd yn digwydd.

Efallai y bydd y barnwr yn gofyn cwestiynau ichi i wneud yn siŵr eich bod wedi deall. Mae'n bwysig eich bod yn gadael i'r barnwr wybod os nad ydych yn deall rhywbeth neu os ydych angen seibiant.

I osgoi tarfu ar y gwrandawriad, trowch eich microffon i ffwrdd os yw hyn yn bosib fel nad yw'r tribiwnlys yn clywed sŵn yn y cefndir neu sgysiau eraill.

Mewn gwrandawriad fideo pan fydd eich fideo ymlaen, bydd pawb arall sy'n rhan o'r gwrandawriad yn gallu eich gweld, felly byddwch yn ymwybodol o'ch iaith corff a'ch ymddygiad os byddwch yn siarad ai pheidio.

Os ydych yn cael problemau technegol neu os na allwch ymuno â'r gwrandawriad ar y diwrnod, ffoniwch ni ar 0300 303 5177.

Rheolau gwrandawriad o bell

Rhaid i bawb gymryd gwrandawriadau o bell yr un mor ddifrifol â phe baent mewn adeilad tribiwnlys. Dylid dilyn y rheolau canlynol:

- dim ond yfed dŵr
- peidio bwyta
- dim ysmegu neu e-sigarets
- dilyn cyfarwyddiadau'r tribiwnlys
- bod ar eich pen eich hun oni bai eich bod wedi cael caniatâd i wneud fel arall

Mae'n drosedd i recordio, cyhoeddi manylion neu dynnu lluniau o wrandawriad tribiwnlys heb ganiatâd.

Y Tribiwnlys

Mae'r tribiwnlys wedi'i ffurfio o aelodau o banel barnwrol a benodir gan Uwch Lywydd y Tribiwnlysoedd. I gael eu penodi, mae'n rhaid i aelodau'r panel fod wedi cymhwyso yn y gyfraith, meddygaeth neu gyfrifyddiaeth neu ym maes anabledau, a meddu ar rinweddau personol sy'n briodol i unigolion mewn swyddi barnwrol. Mae bod yn annibynnol a diduedd ymysg y rhinweddau hynny.

Mae cyfansoddiad y tribiwnlys yn amrywio yn dibynnu ar y math o achos dan sylw.

Er enghraifft, yn apeliadau yn erbyn penderfyniadau PIP, bydd panel y tribiwnlys yn cynnwys Barnwr Tribiwnlys, ymarferydd meddygol ac arbenigwr anabledau.

Neu, ar gyfer apeliadau yn erbyn penderfyniadau ESA neu UC, bydd panel y tribiwnlys yn cynnwys Barnwr ac ymarferydd meddygol, os yw mater meddygol yn sail i'r apêl, neu fel arall Barnwr ar ei ben ei hun.

Mae cyfansoddiad y tribiwnlys wedi'i lunio yn unol â'r gyfraith. Nid oes gennych yr hawl i ddewis.

Os ydych yn adnabod aelod o'r tribiwnlys sy'n gwrando eich apêl, dylech ddweud wrth y tribiwnlys ar ddechrau'r apêl oherwydd efallai y bydd yn amhriodol i'r unigolyn hwnnw fod yn rhan o'ch achos. Yn yr un modd, os bydd aelod o'r tribiwnlys yn eich adnabod chi, ni fyddant yn gallu ystyried eich achos.

Eraill fydd yn bresennol

Mae gan DWP hawl i anfon cynrychiolydd (a elwir yn 'Swyddog Cyflwyno') i gymryd rhan yng ngwrandawriad eich apêl. Nid ydynt yn anfon Swyddog Cyflwyno ym mhob achos. Os nad ydynt yn anfon swyddog, gall y tribiwnlys benderfynu bwrw ymlaen â'r apêl heb Swyddog Cyflwyno.

Yn ôl y gyfraith, mae gwrandawriadau tribiwnlys yn agored i'r cyhoedd, ond mae'n deg dweud ei fod yn anarferol iawn i aelod o'r cyhoedd fod yn bresennol. Gallwch ofyn i'r tribiwnlys wahardd y cyhoedd rhag dod i'r gwrandawriad er budd eich preifatrwydd personol.

Trefn y Tribiwnlys

Mae tribiwnlysoedd yn rhannu rhai o nodweddion y llysoedd, ond nid y cyfan ohonynt.

Mae tribiwnlysoedd yn debyg i lysoedd o ran eu bod:

- Yn gweithredu o fewn set o reolau a osodir gan y gyfraith;
- Yn gweithredu'n annibynnol ar y llywodraeth;
- Yn farnwyr cwestiynau ynghylch ffeithiau a'r gyfraith;

- Yn penderfynu ar ffeithiau ar sail gwrando a phrofi tystiolaeth;
- Yn gofod bod yn deg â'r ddwy ochr neu bob ochr.

Y gwrandawriad tribiwnlys

- Bydd panel y tribiwnlys fel arfer yn eistedd tu ôl i fyrddau, gan wynebu byrddau eraill lle bydd bob parti a'u cynrychiolwyr (os oes ganddynt un) yn eistedd. Mae hefyd yn bosib y gall un neu fwy o bartion fynychu trwy gyswllt fideo a/neu dros y ffôn;
- Nid oes neb yn gwisgo wig na gŵn;
- Fel arfer, gelwir aelodau'r tribiwnlys yn Mr neu Mrs/Miss/Ms neu Dr. Fodd bynnag, mae croeso i barti alw'r barnwr ar y panel yn "barnwr" os ydynt yn dymuno gwneud hynny;
- Mae pobl yn rhoi tystiolaeth wrth eistedd wrth fwrdd, nid o flwch tystion;
- Fel arfer, nid yw tystiolaeth yn cael ei rhoi ar lw neu gadarnhad. Fodd bynnag, gall y barnwr benderfynu y dylid rhoi tystiolaeth ar lw mewn achos unigol;
- Wrth wrando tystiolaeth, bydd y tribiwnlys ei hun yn arwain o ran gofyn cwestiynau.

Mater i'r Barnwr Tribiwnlys yw penderfynu sut y cynhelir y gwrandawriad. Mae'r gyfraith yn rhoi'r pŵer hwnnw i'r Barnwr. Bydd trefn y gwrandawriad yn amrywio o un achos i'r llall, yn dibynnu ar natur y materion i'w penderfynu. Mae'r canlynol yn ddisgrifiad cyffredinol o wrandawriad arferol:

Cyflwyniadau

Bydd y Barnwr Tribiwnlys yn cyflwyno pawb sy'n bresennol ac yn dweud sut byddant yn cymryd rhan yn yr achos, ac yn gwirio bod unrhyw wasanaethau cyfieithu neu arwyddo sydd eu hangen yn addas. Bydd y Barnwr hefyd yn sicrhau bod gan bawb yr holl setiau papurau angenrheidiol. Lle bo'n bosibl, bydd y gwrandawriad yn cael ei recordio, a dyma fydd 'y cofnod o'r achos'. Os nad oes modd recordio'r achos, bydd y Barnwr yn gwneud nodiadau ffurfiol o'r achos a dyma fydd 'y cofnod o'r achos'.

Datganiadau agoriadol

Bydd y Barnwr Tribiwnlys yn crynhoi'r materion yn yr apêl yn ôl y papurau ac yn cytuno â'r partion sy'n bresennol beth y mae angen rhoi sylw iddo yn y gwrandawriad ac ym mha drefn. Mae hwn yn gyfle i gynrychiolwyr wneud datganiad agoriadol yn amlinellu eu hachos, os yw'r Barnwr Tribiwnlys yn eu gwahodd i wneud hynny.

Rhoi tystiolaethe

Mewn tribiwnlys, lle mae'n anghyffredin i unrhyw ochr fod â chynrychiolydd cyfreithiol, mae'r tribiwnlys yn cymryd y cyfrifoldeb am ofyn y cwestiynau. Cofiwch y pwyntiau canlynol:

- Mae'r tribiwnlys yn debygol o fod eisiau canolbwyntio ar y materion sy'n destun dadl, felly peidiwch â phoeni os nad yw'r tribiwnlys yn gofyn cwestiynau ynghylch pob agwedd ar eich achos;
- Os oes anghysondeb yn y dystiolaeth (er enghraifft, efallai eich bod wedi dweud un peth yn eich ffurflen hawlio ond rydych yn dweud rhywbeth gwahanol wrth y tribiwnlys), mae'r tribiwnlys yn debygol o ofyn cwestiynau a allai fod yn eithaf treiddgar i geisio canfod beth yw'r gwir ffeithiau;
- Bydd y tribiwnlys yn gwneud ei orau i sicrhau nad ydych yn anghofio neu'n methu'r holl bwyntiau yn eich achos;
- Yn enwedig mewn achosion sy'n ymwneud ag anabledd, efallai y bydd y tribiwnlys yn gweld angen i holi am faterion personol neu faterion a allai achosi embaras. Bydd yn gwneud pob ymdrech i fod yn sensitif wrth wneud hynny;
- Mae rhoi tystiolaeth yn rhan ddifrifol a phwysig o'r gwrandawriad. Ni ddylai cynrychiolwyr nac eraill darfu arnoch chi na'r tribiwnlys. Bydd pawb yn cael ei dro i siarad ar yr adeg briodol;
- Ar ôl i'r tribiwnlys orffen gofyn ei gwestiynau, os ydych yn meddwl ei fod wedi methu rhywbeth, dywedwch wrth y Barnwr. Bydd y Barnwr hefyd yn caniatáu cwestiynau perthnasol gan unrhyw gynrychiolwyr.

Archwiliad meddygol

Yn ôl y gyfraith, ni chaniateir archwiliad meddygol fel rhan o'r gwrandawriad tribiwnlys, ar wahân i apeliadau sy'n ymwneud ag anafiadau diwydiannol.

Tystion

Bydd y tribiwnlys yn gwrandao tystiolaeth gan unrhyw dystion eraill yn dilyn eich tystiolaeth chi.

Datganiadau cloi

Ar ôl i bawb orffen rhoi tystiolaeth, bydd y Barnwr yn gwahodd datganiadau cloi. Mae hwn yn gyfle i gynrychiolwyr o'r ddwy ochr grynhoi'r achos.

Y penderfyniad

Bydd y tribiwnlys yn ystyried y dystiolaeth a'r datganiadau yn breifat. Bryd hynny, bydd clerch y tribiwnlys yn mynd â chi yn ôl i'r ystafell aros. Yn y mwyafrif o achosion bydd y Barnwr yn eich gwahodd i aros tra bydd y tribiwnlys yn dod i benderfyniad. Fodd bynnag, os bydd y Barnwr yn credu ei bod yn annhebygol y gellir gwneud penderfyniad yn eithaf cyflym, rhoddir gwybod ichi y bydd y penderfyniad yn cael ei anfon atoch drwy'r post.

Os bydd y tribiwnlys yn gallu rhoi ei benderfyniad ar y diwrnod, byddwch yn cael eich gwahodd yn ôl i'r ystafell tribiwnlys i'r Barnwr gyhoeddi ei benderfyniad. Byddwch yn cael hysbysiad o benderfyniad wedi'i deipio hefyd. Bydd yr apêl yn dod i ben ar ôl cyhoeddi'r penderfyniad ac ni fydd trafodaeth bellach.

Gohirio

Efallai y bydd y tribiwnlys yn dod i'r casgliad na all wneud penderfyniad ar y diwrnod a bod rhaid gohirio. Wrth ohirio, bydd y tribiwnlys yn ceisio pennu dyddiad ar gyfer y gwrandawriad nesaf a rhoi cyfarwyddiadau i leihau'r risg o unrhyw oedi pellach cyn cwblhau'r achos.

Amlinelliad cyffredinol yw'r disgrifiad uchod. Weithiau bydd y tribiwnlys wedi ffurfio barn wrth ddarllen papurau'r apêl fod yr apêl yn troi o gwmpas un mater a gall benderfynu canolbwyntio ar y pwynt hwnnw o ddechrau'r gwrandawriad.

12. Ar ôl i'r tribiwnlys wneud ei benderfyniad

Gweithredu'r penderfyniad

Os ydych wedi cael gwrandawriad llafar, bydd hysbysiad yn rhoi penderfyniad y tribiwnlys yn cael ei roi i chi ac i'r DWP, neu'n cael ei anfon atoch, ar ddiwrnod y gwrandawriad. Os daethpwyd i benderfyniad ynghylch eich achos ar sail y papurau, byddwch yn cael hysbysiad o'r penderfyniad drwy'r post ddiwrnod neu ddau ar ôl y gwrandawriad ac anfonir copi o'r penderfyniad i'r DWP hefyd.

Nid oes gan y tribiwnlys bwerau cyfreithiol i orfodi ei benderfyniadau. Os yw'r penderfyniad yn dweud bod rhaid i'r DWP dalu budd-dal ichi, ni fydd y Tribiwnlys yn gallu eich helpu i'w gorfodi i dalu. Os yw'r penderfyniad yn dweud bod gan y DWP hawl i adennill symiau o fudd-dal gennych, unwaith eto, ni fydd y tribiwnlys yn chwarae unrhyw ran yn gorfodi'r penderfyniad hwnnw.

Yn ymarferol, bydd y DWP yn gweithredu penderfyniad y tribiwnlys yn y mwyafrif llethol o achosion a'r unig adeg y byddent yn gwrthod gwneud hyn fyddai os ydynt yn bwriadu apelio yn erbyn penderfyniad y tribiwnlys.

Mae gan y DWP hawl i ohirio talu unrhyw fudd-dal a ddyfarnwyd ichi gan y tribiwnlys os ydynt yn apelio yn erbyn penderfyniad y tribiwnlys.

Ar ôl i'r tribiwnlys wneud ei benderfyniad, dylech gyfeirio unrhyw ymholiadau ynghylch sut fydd y penderfyniad yn cael ei weithredu at y DWP, gan mai nhw sydd â chyfrifoldeb am weithredu penderfyniad y tribiwnlys. Dylech ddisgwyl ychydig ar ôl i'r DWP gael y penderfyniad, tra byddant yn ystyried y canlyniad a'r camau nesaf.

Cywiriadau

Os ydych o'r farn fod yr hysbysiad o benderfyniad yn cynnwys gwall damweiniol (er enghraifft, efallai bod y Barnwr wedi ysgrifennu 2020 yn lle 2021 fel dyddiad cychwyn y dyfarniad), cewch ysgrifennu atom i ofyn am gywiriad. Mae'r rheol hon yn berthnasol i bethau y gellid eu galw'n 'llithriad ysgrifbin' yn unig.

Rhoi o'r naill du

Gallwch wneud cais i benderfyniad y tribiwnlys gael ei roi o'r naill du (hynny yw, ei ganslo) ac i wrandawriad arall gael ei drefnu mewn amgylchiadau cyfyngedig. Y rhain yw:

- Ni chafodd dogfen sy'n ymwneud â'r achos (er enghraifft, rhybudd o'r gwrandawriad) ei hanfon neu ni wnaeth gyrraedd mewn pryd; neu
- Bod gwrandawriad wedi cael ei drefnu ond nid oeddech chi (neu eich cynrychiolydd neu'r DWP) yn bresennol a bod y Tribiwnlys yn derbyn yr esboniad am ddiffyg presenoldeb; neu
- Bod anghysondeb arall wedi codi o ran y trefniadau.

Bydd y tribiwnlys yn rhoi'r penderfyniad o'r naill du os yw un o'r amodau uchod yn berthnasol a bod y tribiwnlys yn ystyried ei bod yn gyfiawn gwneud hynny.

Rhaid gwneud cais ysgrifenedig i benderfyniad gael ei roi o'r naill du cyn pen mis o ddyddiad cyhoeddi'r hysbysiad o benderfyniad neu'r datganiad o'r rhesymau, pa bynnag un yw'r hwyraf. Gall y tribiwnlys ymestyn y terfyn amser hwn os oes rhesymau da dros wneud hynny.

Apêl bellach

Gallwch wneud cais i'r Uwch Dribiwnlys am ganiatâd i apelio yn erbyn penderfyniad y tribiwnlys. Cewch apelio ar sail 'gwall cyfreithiol' yn unig. Mae'r canlynol yn enghreifftiau o'r hyn y mae 'gwall cyfreithiol' yn ei olygu:

- Mi wnaeth y tribiwnlys gymhwyso'r gyfraith yn anghywir;
- Mi wnaeth y tribiwnlys gynnal yr achos heb ddilyn y drefn gywir;
- Methodd y tribiwnlys â chanfod y ffeithiau'n ddigonol neu roi rhesymau digonol dros ei benderfyniad.

Y cam cyntaf wrth wneud cais am ganiatâd i apelio yw gofyn am ddatganiad o resymau dros benderfyniad y tribiwnlys. Rhaid gwneud y cais am ddatganiad yn ysgrifenedig o fewn un mis i ddyddiad cyhoeddi'r hysbysiad o benderfyniad. Gall y tribiwnlys ymestyn y terfyn amser hwn. Bydd y datganiad wedi'i ysgrifennu gan Farnwr y Tribiwnlys a wrandawodd eich apêl.

Ar ôl ystyried y datganiad o'r rhesymau, os ydych o'r farn fod penderfyniad y tribiwnlys yn wallus o safbwynt cyfreithiol, cewch wneud cais am ganiatâd i apelio i'r Uwch Dribiwnlys. Rhaid i'r cais hwn fod yn ysgrifenedig. Gellir darparu ffurflen at y diben hwn ar gais. Mae gennych fis o ddyddiad cyhoeddi'r datganiad i wneud cais am ganiatâd. Gall y tribiwnlys ymestyn y terfyn amser hwn.

Uwch Farnwr Tribiwnlys fydd yn ystyried cais am ganiatâd i apelio. Gall y Barnwr:

- Roi caniatâd - os felly, cewch anfon eich apêl ymlaen i'r Uwch Dribiwnlys;
- Gwrthod caniatâd. Wedyn, bydd gennych yr opsiwn o ofyn i'r Uwch Dribiwnlys yn uniongyrchol am ganiatâd;
- Penderfynu rhoi penderfyniad y tribiwnlys o'r naill du heb fod angen cyfeirio'r achos at yr Uwch Dribiwnlys. Gall y Barnwr ailbenderfynu'r achos neu drefnu bod tribiwnlys newydd yn ei wrando.

Os bydd yr apêl yn mynd ymlaen i'r Uwch Dribiwnlys, mae gan yr Uwch Dribiwnlys bŵer i roi penderfyniad y tribiwnlys o'r naill du a chyfeirio'r achos at dribiwnlys newydd, neu i newid y penderfyniad eu hunain.

Cofiwch, mae'r hawliau uchod i wneud cais am gywiriad, i roi o'r naill du, am ddatganiad o'r rhesymau ac am apêl bellach ar gael i'r DWP hefyd.